

Ідея національного виховання у вирішенні питання національної ідентичності українців

І. М. Євдокименко*

Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

*Corresponding author: asp214@ukr.net

Paper received 30.04.15; Accepted for publication 06.08.15.

Анотація. Розглянуто питання збереження національної ідентичності українців у процесі розбудови незалежної української держави. Підкреслено актуальність цієї проблеми в умовах інтеграції України в європейський та світовий простір, зроблено спробу визначити шлях виховання у громадян, зокрема молоді, почуття національної свідомості та патріотизму. Простежено вплив ідеї національного виховання на національну ідентичність українців протягом певного періоду часу.

Ключові слова: глобалізація, національне виховання, національна ідея, національна ідентичність, нормативно-правові документи, громадянське суспільство

Глобалізація, інтеграція, національна ідентичність – найбільш обговорювані теми які піднімаються як серед політиків, так і серед вчених і громадськості. Процеси глобалізації істотно впливають на зміст і темпи формування нових типів відносин у сучасному суспільстві і фахівців нового покоління.

Глобалізація (англ. globalization) – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У вужчому розумінні – перетворення певного явища на планетарне, таке, що стосується всієї Землі. Основними наслідками глобалізації є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш зв'язаним і залежним від усіх його суб'єктів. Відбувається збільшення як кількості спільних для груп держав проблем, так і кількості та типів інтегрованих суб'єктів. Глобалізація може бути небезпечною для малозабезпечених країн світу.

Багато науковців, політиків і більшості людей, що виступають проти глобалізації звинувачують її в збільшенні соціальної нерівності, зниканні традиційного суспільного устрою й деградації довкілля.

Дехто також вбачає зростаючу загрозу у впливі глобалізації на культуру. Рівнобіжно з глобалізацією економіки та торгівлі, культура імпортується та експортується також. Проблема в тому, що більш й потужніші держави, такі як США, можуть підбити культури слабших, призводячи до того, що їхні традиції та цінності зникнуть.

Проблема національної ідентичності – одна із найактуальніших у розвитку українського суспільства. Особливого значення вона набула після проголошення незалежності України, коли з'явилися реальні можливості завершення формування української нації та інтеграції у світовий та європейський простір. Та проблеми, що спіткали Україну сьогодні – Революція Гідності, подвиги героїв Небесної Сотні, фактична війна на сході країни, російська пропаганда – ще раз просто підтвердили життєву необхідність у її вирішенні.

Теоретичне осмислення процесу етнічного ренесансу в умовах всесвітньої інтеграції та глобалізації, можливих ризиків деетнізації українців в умовах незавершеного державотворення – одне із найважливіших пи-

тань в історіографії. Важливими для вивчення питання є роботи вітчизняних науковців Г. Лозко, В. Євтуха, В. Наулко, С. Макарчука, М. Юрія та ін.

У сучасних інтеграційних процесах виникає багато нових проблем та актуалізуються деякі попередні етнокультурні та етномовні. Нині спостерігаються значні суперечності між інтеграцією суспільно-економічного й культурного життя з одного боку та етнізацією – з другого. Проблема взаємовпливу цих процесів належить до найменш вивчених і, водночас, найбільш складних. Наразі ці процеси майже не досліджені сучасними етнографами, істориками, політологами, а якщо і вивчаються, то, переважно, в аспекті деетнізації, з негативною оцінкою [4, с. 34]. Вивчення публікацій з цієї тематики дозволяє зробити висновок, що автори акцентують увагу на таких актуальних питаннях: якою має бути державна політика в умовах глобалізації, яка пов'язана із загрозою уніфікації суспільства та його ознак етнічності? Які існують чи будуть створені механізми захисту національного інформаційного та культурного простору, – та намагаються дати на них відповідь. Запропоноване дослідження є спробою аналізу наявної практики, виявлення позитивного досвіду та нерозв'язаних проблем з метою визначення перспективи.

Систематизація інформації з різних джерел дає можливість розглядати сучасні процеси інтеграції та глобалізації не як штучне, а цілком закономірне явище, пов'язане з модернізацією суспільства в умовах науково-технічної революції. Реалією є постійна зміна етнографічної ситуації у світі. Сучасна епоха характеризується становленням десятків нових держав, виходом на історичну арену багатьох маловідомих для більшості країн народів. При цьому домінуючою залишається тенденція до зменшення кількості народів, що живуть на планеті. Причини такого стану справ надзвичайно різноманітні – від консолідації споріднених етнічних груп у великі етнічні спільноти до асиміляції окремих етносів їхніми сусідами [22, с. 5]. У постіндустріальну добу сформувалися нові міждержавні відносини, коли домінували ті народи, які трансформувалися в нації у попередні сторіччя, створивши свої національні держави. Водночас аналіз публікацій засвідчує, що у високо розвинутих країнах, які є носіями процесів модернізації та інтеграції, зберігаються етнічні основи розвитку – французи відрізняються від англійців, німці від італійців, а італійці відрізняються від французів тощо. Це є доказом того, що згадані

процеси не нівелюють етнічних проблем та національного характеру культур, і в цих умовах можна забезпечити повноцінний сучасний культурно-цивілізований розвиток. Отже, інтеграційні процеси та «націоналізм» є двома закономірно обумовленими сторонами світового прогресу.

Україна – одна з найбільших країн Європи, її народ належить до східнослов'янської гілки індоєвропейської етнолінгвістичної сім'ї. Українці – це стійка спільнота людей, яка історично сформувалася на певній території і зберегла відносно стабільні особливості культури, включаючи мову, а також етнічну самосвідомість. Україна здобула свою незалежність наприкінці ХХ ст. і є «спізнаним націстворенням».

Попереду – складний шлях, яким пройшли інші європейські держави, більшість її населення бачить себе в загальноєвропейському контексті. Держава має вирішити питання, як зберегти свою самобутність, прагнучи одночасно до впровадження уніфікуючих принципів єдиної Європи.

Однак століття бездержавності привчили багатьох українців не лише дивитися на себе очима колонізаторів, а й прийняти створюваний негативний образ України як відсталого, неосвіченого, нецивілізованого спільноти з примітивною культурою і без перспектив повноцінного державного існування в сучасному світі. Не позбувшись постколоніальних проблем, Україна має відповідати на потужні виклики глобалізації, яка, з одного боку, створює нові можливості для матеріального і культурного розвитку, а з другого – підтримує і поглиблює наявні диспропорції та деформації.

Беручи до уваги всі аспекти проблеми, зазначимо, що культурна інтеграція із західною цивілізацією надзвичайно актуальна для України. З одного боку, бачимо прагнення Заходу інтегрувати у своє культурне поле посткомуністичні суспільства, насамперед найбільшчі до нього в культурно-історичному плані, з другого – бажання України швидко побудувати ефективний суспільний устрій через входження до Європейського та світового простору. У науковій літературі ця ідея втілюється у пропозиції реалізувати підхід «тотального культурного впровадження», коли нація добровільно та свідомо сприяє масовому в масштабі всієї країни абсорбуванню передових управлінських технологій та організаційної культури, які надходять ззовні разом з іноземними інвестиціями, капіталом і технологіями [19, с. 229].

Умовою входження України до спільноти розвинутих держав є витворення власної моделі державного та культурного розвитку суспільства. На нашу думку, шлях України у світову співдружність проходить не через зречення своєї культури, а завдяки залученню власних унікальних механізмів життєтворення та суспільного поступу. Це не означає, що об'єктом запозичення не можуть бути досягнення в окремих сферах – науці, техніці, технологіях. Зазвичай, власна модель державного та культурного розвитку суспільства набуває своєї довершеності, коли апробовані досягнення світової культури проймають власним „я” етносу, тобто запозичення набуває форми діалогу культур. Саме через самореалізацію унікальних національних культур відбувається самореалізація світової цивілізації. Відбудувавши на цих принципах українську

модель культурного розвитку, ми отримуємо єдине реальне підґрунтя щодо входження до європейського та світового простору.

Одним із головних засобів визначення національної ідентичності є українська мова і культура. У літературі з цієї проблематики визначається роль української мови як етнозберігаючого чинника, генетичного коду нації, який поєднує минуле з сучасним і спрямований у майбутнє. Рівень розвитку національної мови відображає рівень розвитку самої нації та культури [11, с. 51]. Стратегічним завданням української держави після здобуття незалежності стало подолання русифікації, забезпечення активного вживання української мови у всіх сферах життя суспільства через впровадження ідей національного виховання та навчання молодого покоління.

Національне виховання – це створена упродовж віків самим народом система поглядів, переконань, ідей, ідеалів, традицій, звичаїв та ін., покликаних формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації молоді, передавати їй соціальний досвід, надбання попередніх поколінь. Науково обґрунтоване, правильно організоване національне виховання відображає історичну ходу народу, перспективи його розвитку.

Актуальність створення системи національного виховання в умовах творення Української державності визначається потребами суспільства у всебічній активізації інтелектуального і духовно-творчого потенціалу національних та загальнолюдських цінностей, суперечливими процесами входження особистості в соціальне життя, необхідності забезпечення єдності, наступності та послідовності виховних впливів різних соціальних інститутів, постійного коректування виховного процесу.

В умовах власної державності перед Україною стоїть завдання консолідувати українців, формуючи їх національну свідомість за допомогою відродження історичної пам'яті, піднесення престижу української мови й культури, почуття єдності нації незалежно від особливостей історичного розвитку, адміністративного, політичного статусу, регіональних особливостей.

Питання української національної ідеї поставало перед багатьма очільниками суспільства в усі часи існування України. Одним із джерел української національної ідеї можна назвати Конституцію Пилипа Орлика 1710 року. Основні положення цієї Конституції такі: державний суверенітет України; панівна релігія – православ'я; своєрідна конституційна монархія (гетьманат); законодавча влада належить Раді; незалежна судова влада [1, с. 102].

Національна ідея Т.Г. Шевченка полягала у реалізації загальнолюдських демократичних цінностей у незалежній Україні.

М. Драгоманов, М. Грушевський, В. Винниченко вважали, що соціальні успіхи є важливіше національних. М. Драгоманов зазначав, що «...національна ідея сама по собі не є ліком на всі лиха громадські... питання політичні, культурні, соціальні мають свої задачі, по крайній мірі, стільки ж важні, як і національні і для котрих національності можуть бути тільки ґрунтом і формою варіації» [5, с. 247].

Відомий український дослідник В. Липинським наголошував на тому, що: «...українська національна

ідея тільки тоді в силі оживити українську етнографічну масу, коли вона буде поруч з ідеєю суверенітету українського народу, коли вона кличе до повного національного визволення і на місто рабської служби чужим державним організаціям ставить значення до створення власної держави» [10, с. 256].

Центральне місце в багатогранній педагогічній спадщині С. Русової займає концепція української національної системи освіти і національного виховання, у межах якої отримали своєрідну інтерпретацію найважливіші фундаментальні теоретико-методологічні проблеми – мета, завдання, зміст, методи, принципи, форми освіти, навчання й виховання. У центрі педагогічної концепції вченої перебуває дитина з її природженими задатками, здібностями, можливостями, талантами.

Головне завдання виховання – забезпечення розвитку відзначених чинників, а також національної самосвідомості і загальнолюдської моралі; формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, здатної до свідомого суспільного вибору і збагачення інтелектуального, духовного, економічного, соціально-політичного і культурного потенціалу свого народу.

Найважливішими принципами педагогічної концепції С. Русової є: гуманізм, демократизм, народність, природовідповідність, культуровідповідність, особистісно орієнтований підхід, соціальна обумовленість виховання, загальнолюдські цінності.

Успішно вирішувати ці завдання покликана рідна українська школа – школа рідної мови, гуманна й демократична, у якій уся структура, система, мета й завдання, зміст і методи, принципи і форми, сам дух наповнені ідеєю українства, забезпечення всебічного і гармонійного розвитку дитини.

Надзвичайно цікавими і корисними для теорії і практики сучасної школи є пропонувані С. Русовою шляхи і засоби морального виховання. За допомогою виховання вчена пропонувала поступово поширювати коло дитячої любові. Спочатку природжену любов до матері перенести на батька, потім на інших рідних – дідуся, бабусю, брата, сестру та ін., далі на вчителя, товаришів по школі і садку і т. д. Так, поширюючи свою любов все далі й далі, дитина на певному етапі свого розвитку починає відчувати любов до свого народу, своєї нації, врешті до всього людства. Намагання поширити любов до людей усього світу зайвий раз свідчать про гуманні й демократичні прагнення С. Русової.

Софія Русова справедливо вважається класиком вітчизняного дошкільного виховання, про що красномовно свідчать її твори «Теорія і практика дошкільного виховання», «Дитячий сад на національному ґрунті», «Дошкільне виховання», «Нова школа соціального виховання», «Націоналізація дошкільного виховання», «Нові методи дошкільного виховання», «Роль жінки у дошкільному вихованні» та інші, а також подвижницька практична діяльність у галузі дошкільного виховання [18].

У 1991 році питання розробки національної ідеї стало дуже гостро. Велика кількість науковців, політиків, письменників одночасно звернулися до цієї теми. Навіть висловлювання Л. Кучми «Національна ідея не спрацювала» не лише не загальмувала завзяття

української інтелектуальної еліти, але й надала нового натхнення у розробці даного феномена.

На думку В. Кременя, основою національної ідеї є філософія людиноцентризму. « У світоглядному плані філософія людиноцентризму виступає як головний засіб усвідомлення сутності особистості. Вона розвиває і культивує розмірковуючий, поліфонічний тип пізнання, який долає наукоцентризм (прагматизм людського буття). Основною методологією цього типу мислення є знання і творчість. В якості повноцінних заходів для дослідження проблеми національної ідеї в соціокультурному бутті людини філософія людиноцентризму використовує не лише гносеологічні принципи, а й методи моралі, релігії, мистецтва. І в цьому плані філософія людиноцентризму не дана, а задана: сутність її виявляється через метафілософський синтез різноякісних підходів до дослідження національного життя й культури. І результатом такого синтезу є вже не просто системне, а енциклопедичне розуміння національної ідеї як сукупності різних системних духовних способів національного буття» [9, с. 387].

За сужденнями відомого політика О. Костенка національна ідея – це уявлення представників нації про той радикальний засіб, який потрібен для її прогресивного розвитку. Таким чинником є соціальна – тобто політична, економічна, правова, моральна – культура громадян. Виходячи з цього, він пропонує такі варіанти формулювання національної ідеї: «Соціальна культура громадян – основа нової України», «Соціальна культура громадян – ключ до процвітання», «Яка соціальна культура громадян – таке і їхнє життя», «Громадянам України – незалежну соціальну культуру» [3].

П. Толочко підкреслює, що національна ідея – це не етнічна, а державно-політична категорія. Саме тому вона має бути близькою і зрозумілою не тільки етнічним українцям, але й «українським» росіянам, білорусам, угорцям, євреям, іншим народам, для яких Україна є Батьківщиною [21].

О. Колесник стверджує, що прискорити процес націотворення в Україні може лише прихід до влади націоналістів – послідовників Миколи Міхновського, який організував в 1917 році в м. Києві повстання двох українських полків проти Тимчасового Уряду [8].

М. Міхновський залишив два варіанти формулювання національної ідеї «Україна для українців» та «Україна від Дону до Сяну».

О. Кривдич переконує, що основою української національної ідеї є любов [2].

В. Мосейчук радить національну ідею сформулювати так: «Україна – найкраща країна Європи» [14].

Ю. Полунєєв пропонує вважати національною ідеєю конкурентоспроможність країни [16].

В. Постовий визначає національну ідею як енергетичну думку народу про себе, свої права, обов'язки і здобутки, біопсихічний вияв потреб, можливостей і розуміння самоцінності кожного народу та збереження самоідентичності [17].

Ю. Тимошенко стверджує, що новою національною ідеєю має стати будівництво найкращої, найоптимальнішої системи організації суспільства, яка дасть кожній людині відчуття справедливості, гармонії, захищеності та відкритості всіх омріяних можливостей [20].

Національна ідея, за В. Ющенком, полягає в єдності нації. Він підкреслив, що базовими засадами консолідації української нації слід вважати етику солідарності, пошук об'єднуючих цінностей у режимі постійного і реального діалогу в суспільстві. У своїй промові 9 березня 2007 року в день народження Тараса Шевченка В. Ющенко наголосив, що наша національна ідея – європейська Україна з ліберальними цінностями, з людськими свободами і правами. За його словами, національна ідея також полягає в тому, щоб Україна була соборною державою з єдиною державною мовою, без подвійних стандартів в політиці, культурі, історії, з толерантним ставленням до різних точок зору, з повагою до своєї правдивої історії.

В. Янукович 24 грудня 2010 року заявив в інтерв'ю українським телеканалам, що довго роздумував над тим, що таке «національна ідея». «На мій погляд, національна ідея в різні періоди життя нашої країни була різною. Виклики часу диктували саму національну ідею», – заявив Янукович.

За його словами, свого часу національною ідеєю була боротьба за незалежність країни. «Цій ідеї присвятили себе багато людей. Ми будемо їм завжди вдячні, завжди будемо пам'ятати. Ці часи пройшли. Україна незалежна. Треба дбати про суверенітет, охороняти її з усіх сторін, і думати про ідентичність нашої країни».

В. Янукович вважає, що викликом часу сьогодні є, щоб «Україна в глобалізованому світі знайшла своє достойне місце, яким ми б усі пишалися, а це не можливо зробити без перетворень. Треба модернізувати країну таким чином, щоб ми отримали економічний ефект, підняли рівень добробуту».

«Коли ми цього досягнемо, нас поважатимуть, визнаватимуть. Це нас об'єднає, бо ми це зробимо спільно. На мій погляд, це може бути в основі національної ідеї».

Отже, визначивши найважливішу роль розвитку гуманітарної сфери – науки, освіти, культури – щодо збереження національної ідентичності в умовах інтеграції та глобалізації без заперечення стратегічного значення для України модернізації, створення найновітнішого, наукомісткого, високотехнологічного матеріального виробництва, можна зробити висновок, що це співвідношення і є українським шляхом долучення до Європейської та світової спільноти. Воно буде лише тоді успішним, коли на основі вирішення складних проблем на теренах України буде знайдено унікальну модель подолання суперечностей у розвитку всього людства.

Однією з важливих умов реалізації цієї ідеї є здійснення державної етнополітики України. Її мета – забез-

печити консолідацію поліетнічного суспільства навколо української нації – основного суб'єкта етнополітики. Фактично ми є свідками інтенсивного пробудження етнічної самосвідомості і прагнення до відродження етнічної самобутності громадян нашої держави. Не можна не погодитися з думкою про те, що культура кожного етносу є унікальним, багатограним явищем. Знання етнічних особливостей національних меншин дають змогу краще визначити й усвідомити роль і місце власного народу в колі інших. Етнополітичні проблеми мають вирішуватися не через перегляд кордонів, а рішучою боротьбою з національним екстремізмом та шовінізмом в усіх його виявах, створенням умов інтеграції етнічних спільностей, вільного і всебічного розвитку всього народу України незалежно від національної приналежності [15, с. 3].

Після проголошення незалежності України поняття національне виховання зафіксовано в «Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття») та «Національній доктрині розвитку освіти».

Найбільш вагомими документами стосовно українського національного виховання був наказ «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді» №3754/981/538/49 від 27.10.2009 року підписаний керівниками Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України.

Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми патріотичного виховання громадян на 2013-2017 роки та Концепція громадянської освіти та виховання в Україні Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України є антиукраїнськими і антидержавними, оскільки спрямовані на виховання в Україні космополітів, а не українських патріотів. В них відсутні поняття українського національного виховання, а також поняття виховання любові до української мови. 26 березня 2015 року Міністерство освіти і науки України затвердило Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр. Концепцією передбачено декілька етапів впровадження національно-патріотичного виховання дітей та молоді.

Та на сьогодні немає важливішого завдання як виховання нового покоління українців. Без об'єднання зусиль держави, освітніх установ і громадськості цього зробити неможливо. А головне в цьому тандемі – зацікавленість всіх у вихованні високоосвіченої патріотично налаштованої української нації без якої Україна може втратити свою державність.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава, 1994, – С. 102.
- [2] Газета «Народная правда». – 2007. – 10 грудня.
- [3] Газета «Украинская правда». – 2007. – 27 лютого.
- [4] Глобализация – этнизация: этнокультурные и этноязычные процессы: в 2 кн. [отв. ред. Г.П. Нецименко]; науч. Совет РАН «История мировой культуры»; Ин-т Славяноведения РАН. – М.: Наука, 2006. – Кн.1 – 2006. – 486 с.
- [5] Драгоманов М.А. Чудернацькі думки про українську національну справу. Вибране. – К., 1991. – с. 483.
- [6] Євтух В.Б. Етносоціальні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій. – К.: ВД «Стилос», 2004. – 243 с.
- [7] Євтух В.Б., Трошинський В.П., Галушко К.Ю., Чернова К.О. Етнополітична структура українського суспільства. Довідник. – К.: «Наукова думка», 2004. – 344 с.
- [8] Колесник О.П. Українська національна ідея і доля України, ВО «Свобода». Волинь, Луцьк. – 18 грудня 2006 року.
- [9] Кремінський В. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. – К.: Грамота, 2007. – 576 с.
- [10] Липинський В. Матеріали до програми [Української демократичної хліборобської партії]. Передмова. Нарис програми української демократичної хліборобської партії // В. Липинський. Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна. – К.; Філадельфія, 1994. – С.253-266.

- [11] Лозко Г.С. Етнологія України. Філософсько-теоретичний та етнорелігійнознавчий аспект. – К.: „Артект”, 2001. – 301 с.
- [12] Малий етнополітологічний словник / О.В. Антонюк, В.І. Волобуєв, М.Ф. Головатий та ін. – К.: МАУП, 2005. – 288 с.
- [13] Мала енциклопедія етностудіознавства / НАН України Ун-т держави і права ім. В.М.Корецького; Редкол.: Ю.І.Римаренко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра; Генеза, 1996. – 942 с.
- [14] Мосейчук В. Де ключ до поступу? // Персонал Плюс. – №40 (243). – 13–23 жовтня, 2007.
- [15] Наулко В. Хто і відколи живе в Україні. – К.: Голов. спеціаліст. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1998. – 80 с.
- [16] Полунєєв Ю. Українська школа політичних студій. – К.: 8 квітня 2006 р.
- [17] Постовий В.Г. Про концепцію національної ідеї та механізми її впровадження / В.Г. Постовий // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 1. – С. 19-24.
- [18] Русова С. Дошкільне виховання/ Софія Русова. – Катеринослав: Українське видавництво, 1918. – С. 60.
- [19] Степико М.Т. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філософсько-методологічний аналіз). – К.: Товариство «Знання», КОО, 1998. – 251 с.
- [20] Тимошенко Ю. Нова національна ідея на День народження України. // Українська правда. – 2007. – 22 серпня.
- [21] Толочко П. Имеет ли Украина национальную идею? // Киевские ведомости. – 1998. – 18 октября.
- [22] Цапок С.О. Етнодемографічна картина сучасного світу (енциклопедичне дослідження). – Львів: ІРД НАН України, 2007. – 418 с.
- [23] Wolczuk K. History, Europe and the national idea: the «official» narrative of national identity in Ukraine // Nationalities Papers. – Vol.28. – № 4. – 2000. – P. 688.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Vashchenko, G. Educational ideal. – Poltava, 1994, – P. 102.
- [2] The newspaper "People's Truth". – 2007, 10 Dec.
- [3] The newspaper "Ukrainian Truth". – 2007. 27 Feb.
- [4] Globalization – ethnicization: ethno-cultural and ethno-lingual processes: in 2 books. [Ed. G.P. Neschimenko]; Sc. Council of RAS "History of World Culture "; Institute of Slavic Studies. – M.: Nauka, 2006. – Book 1 – 2006. – 486 p.
- [5] Drahomanov, M.A. Weird thoughts on Ukrainian national cause. Selected works. – K., 1991. – p. 483.
- [6] Yevtuh, V.B. Ethno-social processes in Ukraine: Opportunities scientific interpretations. – K.: WA "Stylos", 2004. – 243 p.
- [7] Yevtuh ,V.B., Troschynskyy, V.P., Halushko, K.Yu., Chernova K.O. Ethno-national structure of Ukrainian society. Handbook. – K.: "Scientific Thought", 2004. – 344 p.
- [8] Kolesnyk, O.P. Ukrainian national idea and the fate of Ukraine, Ukrainian Union "Freedom". Volyn Lutsk. – 18 December 2006.
- [9] Kremin, V. The philosophy of the national idea. Man. Education. Society. – K.: The letter, 2007. – 576 p.
- [10] Lypynskyy, V. Materials for Program [Ukrainian Agrarian Democratic Party]. Foreword. Essay Program Ukrainian Agrarian Democratic Party // B. Lipinski. History and political science heritage and modern Ukraine. – K.; Philadelphia, 1994. – P. 253-266.
- [11] Lozko, H.S. Ethnology of Ukraine. Philosophical and theoretical and ethno-religious studies perspective. – K.: "Artek", 2001. – 301 p.
- [12] Small ethno-political science dictionary / O.V. Antonyuk, V.I. Volobuyev, M.F. Holovaty et al. – K.: Yurist, 2005. – 288 p.
- [13] Small Encyclopedia of Ethnic State-Studies / NAS of Ukraine Univ of State and Law n.a. V.M. Koretsky; Ed.: Yu.I. Rymarenko et al. – K.: Trust; Genesis, 1996. – 942 p.
- [14] Moseychuk, V. Where is the key to progress? // Staff Plus. – №40 (243). – 13 October 23, 2007.
- [15] Naulko, V. Who and since living in Ukraine. – K.: Main specialized publishing for literature in minority languages of Ukraine, 1998. – 80 p.
- [16] Poluneev, Yu. Ukrainian School of Political Studies. – K.: 8 April 2006.
- [17] Postovyy, V.H. On the concept of national idea and its implementation mechanisms / V.H. Postovyy // Pedagogy and Psychology. – 2005. – № 1. – P. 19-24.
- [18] Rusova ,S. Preschool Education / Sofia Rusova. – Katerynoslav: Ukrainian Publishers, 1918. – P. 60.
- [19] Stepyko, M.T. Being ethnic group: Origins, Present and perspectives (philosophical and methodological analysis). – K.: Society "Knowledge" KOO, 1998. – 251 p.
- [20] Tymoshenko, Yu. The new national idea birthday Ukraine. // Ukrainian Pravda. – 2007, 22 August.
- [21] Tolochko, P. Has Ukraine the national idea? // Kiev statements. – 1998 18 October.
- [22] Tsapok, S.O. Ethnic and demographic picture of the modern world (encyclopedic study). – Lviv: IRD NAS of Ukraine, 2007. – 418 p.
- [23] Wolczuk, K. History, Europe and the national idea: the «official» narrative of national identity in Ukraine // Nationalities Papers. – Vol.28. – № 4. – 2000. – P. 688.

The idea of national education in deciding Ukrainian national identity

I.M. Yevdokymenko

Abstract. This article is devoted to the issue of maintenance of Ukrainians' national identity in the process of alteration of the independent Ukrainian state. An author underlines actuality of this problem in terms of integration of Ukraine in European and world space, tries to identify the ways of education for citizens, in particular youth, senses of national consciousness and patriotism. Traced the influence of ideas of national education in Ukrainian national identity over a period of time.

Keywords: globalization, national education, national idea, national identity, legal documents, civil society